

Migrerende Somaliërs: is er sprake van een patroon in fraude met bijstand, kinderbijslag en identiteitspapieren?

Plan van aanpak

Aanleiding

Migratiestroom

De afgelopen jaren/tijd zijn veel Somaliërs met een Nederlands paspoort van Nederland naar Groot-Brittannië gemigreerd. Het gaat veelal om moeders met kinderen die direct na aankomst een beroep doen op sociale voorzieningen. Velen van hen geven mishandeling door de in Nederland achterblijvende echtgenoot op als reden voor migratie. Grote concentraties van reeds uit Nederland gemigreerde Somaliërs bevinden zich momenteel voornamelijk in Leicester en Sheffield. Deze gemeenten bieden in tegenstelling tot alle andere Britse gemeenten geen retourticket A'dam aan, maar verlenen daadwerkelijke financiële steun (family allowance). Een vertegenwoordiger van de Britse IND noemde een aantal van 6000 Somaliërs in Leicester afkomstig uit Nederland. Het beroep op financiële middelen wordt als een groot probleem ervaren. De centrale overheid in Groot-Brittannië wil met een wetwijziging de twee genoemde gemeenten er toe dwingen ook een terugreis naar Nederland aan te bieden in plaats van financiële bijstand te verlenen. De rechter heeft, in een door Somaliërs aangespannen rechtszaak, aangegeven dat met deze werkwijze binnen de geest van de wet wordt gehandeld.

Bijstandsfraude

Aan Nederlandse zijde is uit een aantal gemeenten bekend dat er sprake is van bijstandsfraude door naar Groot-Brittannië gemigreerde Somaliërs. Het komt voor dat Somaliërs zich niet hebben uitgeschreven bij vertrek uit Nederland waardoor aanspraken op Nederlandse bijstandsuitkeringen blijven bestaan. Meestal ontvangt de in Nederland achterblijvende man nog een uitkering op basis van de gezinsnorm. Mogelijk doet hetzelfde zich voor met kinderbijslag. Dit beeld wordt bevestigd door de consulaire afdeling van de Nederlandse ambassade te Londen: deze wordt veel benaderd door Sociale Diensten van Britse gemeenten, en bij verificatie bij de Nederlandse gemeenten wordt regelmatig geconstateerd dat de betrokkene (in casu de achterblijvende echtgenoot) nog een Nederlandse bijstandsuitkering ontvangt.

buiten reikwijdte

Onderzoeksvraag

Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de Britse en de Nederlandse problematiek. Het Britse probleem bestaat uit de grote aanspraak die wordt gedaan op bijstandsregelingen door juist uit Nederland gearriveerde Somaliërs. Daarnaast zal deze migratiestroom gepaard gaan met de nodige integratieproblemen. De Nederlandse problematiek bestaat uit onrechtmatig verstrekte uitkeringen, ^{buiten reikwijdte}

Voor SZW is de centrale vraag of er sprake is van incidenten of dat gesproken moet worden over een fraudepatroon. In het laatste geval is het aan de centrale overheid om de regie op zich te nemen bij de bestrijding hiervan.

Centrale vraag:

Is er op de terreinen bijstand en kinderbijslag een fraudepatroon te ontdekken waarbij sprake is van naar Groot-Brittannië migrerende Somaliërs? Zo ja, welke acties moeten worden genomen om dit te doorbreken?

De enige manier om er achter te komen of er sprake is van een patroon (met in het slechtste geval honderden zoniert duizenden fraudezaken) is om persoonsinformatie van gemigreerde Somaliërs te vergelijken met de bestanden van Nederlandse gemeenten en de SVB. Eerst zal met Groot-Brittannië moeten worden afgesproken hoe deze uitwisseling kan worden gerealiseerd. Op korte termijn zal op basis van Nederlandse informatie worden getracht de problematiek zo scherp mogelijk in beeld te krijgen.

Acties

Stap 1: feiten en cijfers verzamelen

a) Het verzamelen van Facts & Figures:

- Hoeveel Somaliërs wonen in Nederland?
- Wat is bekend over de uitkeringsafhankelijkheid onder Somaliërs (met een uitsplitsing naar soort uitkering)?
- Wat is bekend over het migratiepatroon van Somaliërs?
- Welke gemeenten zijn te beschouwen als concentratiegebieden?

b) Contact opnemen met SVB om deze te informeren over deze mogelijke problematiek (ivm kinderbijslag) en na te gaan of deze geluiden ook daar bekend zijn.

c) Contact opnemen met kenners van de Somalische gemeenschap en achtergrondinformatie verzamelen. Hiermee wordt vanuit een niet-fraude perspectief informatie vergaard over achtergronden van de migratiestroom van Somaliërs.

Status stap 1: reeds in gang gezet

Tijdpad: afgerond half september

Stap 2: Vooronderzoek

De IWI is verzocht een vooronderzoek te houden naar de omvang van bij gemeenten bekende gevallen van bijstandsfraude door Somaliërs, waarbij sprake is van migratie naar Groot-Brittannië.

Indien uit het vooronderzoek de conclusie gerechtvaardigd is dat het aantal bekende fraudegevallen beperkt is, zal via aanvullende acties in beeld worden gebracht of dat werkelijk een indicatie is voor een beperkt aantal fraudegevallen. Aanvullend onderzoek is niet nodig als uit het vooronderzoek zou blijken dat we te maken hebben met een substantieel probleem. Mocht blijken dat er sprake is van op grote schaal georganiseerde fraude zal de SIOD worden ingeschakeld.

Status stap 2: reeds in gang gezet

Tijdpad: zonder aanvullend onderzoek afgerond half september
 met aanvullend onderzoek afgerond half november

Indien het aantal incidenten reden geeft tot nadere actie, dan zijn stappen 3, 4, en 5 noodzakelijk. (De bilaterale onderhandelingen over een samenwerkingsverdrag op bijstandsterrein gaan hoe dan ook door. Dit biedt sowieso ondersteuning aan de gemeenten die met fraude door migrerende Somaliërs te maken hebben.)

Stap 3: Voorlichting aan gemeenten

Staatssecretaris Rutte licht B&W van Nederlandse gemeenten met een brief in over deze problematiek en over de acties die op centraal niveau worden genomen.

Status stap 3: wordt pas in gang gezet nadat uit stap 2 is gebleken dat de conclusie gerechtvaardigd is dat er sprake is van een fraudepatroon.

Tijdpad: zonder aanvullend onderzoek in stap 2 afgerond eind september
 met aanvullend onderzoek in stap 2 afgerond eind november

Stap 4: Overleg SZW - Somalische gemeenschap

Overleg SZW (nader te bepalen op welk niveau) met Somalische belangengroeperingen over de problematiek en de wijze van communicatie richting de Somalische gemeenschap.

Status stap 4: wordt pas in gang gezet nadat uit stap 2 is gebleken dat de conclusie gerechtvaardigd is dat er sprake is van een fraudepatroon.

Tijdpad: zonder aanvullend onderzoek in stap 2 afgerond half oktober
 met aanvullend onderzoek in stap 2 afgerond half december

Stap 5: Samenwerking Nederland – Groot-Brittannië

Op basis van voorlopige toepassing van het uit te onderhandelen samenwerkingsverdrag kan specifieke informatie-uitwisseling met betrekking tot gemigreerde Somaliërs op gang komen. Hierbij kan informatie van alle naar Groot-Brittannië gemigreerde Somaliërs ter verificatie aan Nederlandse gemeenten en SVB worden overgedragen. Hiertoe zal in Nederland gebruik moeten worden gemaakt van een centraal aanspreekpunt, mogelijk het Internationaal Bureau Fraude-informatie (IBF) te Arnhem.

Status stap 5:	wordt pas in gang gezet nadat uit stap 2 is gebleken dat de conclusie gerechtvaardigd is dat er sprake is van een fraudepatroon. Bovendien zal hiertoe eerst het samenwerkingsverdrag moeten zijn gesloten voordat de uitwisseling daadwerkelijk plaatsvindt.
Tijdpad:	zonder aanvullend onderzoek in stap 2 van start uiterlijk eind december met aanvullend onderzoek in stap 2 van start uiterlijk eind februari 2003 (onder voorbehoud van een spoedig akkoord over een samenwerkingsverdrag)

Dossier Somaliers

Wat heeft SZW gedaan om uitkeringsfraude te voorkomen!

MOU/ Verenigd Koninkrijk

In de loop van 2002 werd door enkele gemeenten een fraudepatroon geconstateerd. Dit patroon bestond uit een stroom Nederlandse bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst die zich vanuit Nederland vestigden in het Verenigd Koninkrijk. Dit fraudepatroon is voor SZW aanleiding geweest om contacten te leggen met de autoriteiten in het Verenigd Koninkrijk, met als doel afspraken te maken over gegevensuitwisseling. Deze afspraken zijn vastgelegd in een Memorandum of Understanding (MoU). Onderhandelingen op ambtelijk niveau hebben geleid tot de ondertekening van een MoU met het Verenigd Koninkrijk op 25 februari 2004. Naast afspraken over de uitwisseling van gegevens voorziet het MoU tevens in een (ambtelijk) Management Committee dat met enige regelmaat overleg voert over strategische en operationele aangelegenheden. De contacten worden vanuit Nederland onderhouden door de Sociale Inlichtingen en Opsporingsdienst (SIOD) in samenwerking met het Internationaal Bureau Fraude-informatie (IBF).

IBF

Sinds 1 januari 2004 functioneert het IBF als volwaardig coördinatiecentrum voor gegevensuitwisseling met het buitenland op het gebied van zowel sociale verzekeringen als de bijstand. Hiermee is het in operationele zin voor gemeenten mogelijk geworden om in alle landen onderzoek te laten verrichten naar inkomens- of vermogensbestanddelen die van invloed zijn op het recht op bijstand.

Resultaten uitvoering van het MoU met Engeland

Enkele cijfers betreffende onderzoeksvragen van en naar Engeland onder de vlag van het MoU (bron IBF).

2004:

Ontvangen vanuit Engeland:	15
Uitgezet in Engeland:	12

1 % heeft betrekking op Somaliërs

2005:

Ontvangen vanuit Engeland:	33
Uitgezet in Engeland:	55

22 % heeft betrekking op Somaliërs

Kanttekening bij de cijfers is dat bij het IBF niet in alle gevallen bekend is of de vraagstelling betrekking heeft op Somaliërs.

Handreiking Onderzoek en Verificatie in het Buitenland

In de praktijk bleken gemeenten niet altijd even gemakkelijk de praktische problemen ten aanzien van grensoverschrijdend onderzoek op te kunnen lossen. Met name de vraag welke gegevens moesten worden aangeleverd ten behoeve van het onderzoek, alsmede de wijze waarop verkregen onderzoeksgegevens moesten worden afgehandeld, leverde in de praktijk de nodige onduidelijkheden op. Daarom is in december 2003 de Handreiking Onderzoek en verificatie in het buitenland, een handreiking bij de vaststelling van het recht op bijstand onder alle gemeenten verspreid. In mei 2005 is een herziene versie uitgebracht en onder gemeenten verspreid. Op pag.32 en 33 wordt specifieke aandacht gegeven aan de MoU met Engeland.

Brief SZW (kenmerk: B&GA/AB/03/384a d.d. 29 januari 2003) aan alle gemeenten.

Inhoud brief

De afgelopen jaren zijn veel Nederlandse Somaliërs naar Groot-Brittannië geëmigreerd, waaronder een groot aandeel vrouwen met kinderen. Er worden diverse beweegredenen genoemd voor emigratie naar Groot-Brittannië. Er is echter regelmatig door gemeenten in Nederland geconstateerd dat personen uit de bedoelde groep zich bij vertrek niet uitschrijven bij instanties, waaronder de afdelingen bevolking van de gemeente en de sociale diensten. Dit heeft geleid tot het continueren van de bijstandsuitkering nadat de belanghebbende is vertrokken naar Groot-Brittannië. Met dit schrijven wil ik u op het hiervoor beschrevene attenderen, en u bovendien een aantal handvatten bieden waarmee uw gemeente gericht beleid kan vormgeven ter voorkoming van deze vorm van mogelijke bijstandsfraude. Ik wil benadrukken dat het fraudepatroon een minderheid binnen de Somalische gemeenschap betreft. Toch acht ik het gerechtvaardigd specifieke beleidsmatige aandacht aan deze groep te schenken.

Hoe krijgt u de doelgroep in het bijstandsbestand zichtbaar?

1. Controle in de GBA: hierin zijn de geboorteplaats en het geboorteland van de ouders opgenomen. Mogelijk kan deze controle in samenwerking met de dienst burgerzaken plaatsvinden.
2. In de bijstandsregistratie zoeken op geboorteplaats. Een grote meerderheid van de betreffende groep Nederlanders is geboren in één van de grote Somalische steden: Mogadishu, Galcaio of Hargeysa. Nederlanders van Somalische herkomst die in een ander land zijn geboren dan Somalië, bijvoorbeeld in Kenia of Ethiopië, zijn op bovengenoemde manieren niet te herleiden.

Uitvoeren van heronderzoeken

Nader onderzoek instellen m.b.t. de identiteit en de woon- en leefsituatie. Gezien het feit dat betrokkenen in veel gevallen vertrekken zonder zich uit te schrijven uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) volstaat een administratieve check in de GBA niet. Per situatie dient een afweging te worden gemaakt welke verificatiemiddelen ingezet worden.

Gedacht kan worden aan:

- Intensivering van spreekkamergesprekken en huisbezoeken
- Contact opnemen met de leerplichtambtenaar
- Andere bronnen raadplegen om NAW-gegevens te verifiëren
- Dossieronderzoek: een controle van de informatieformulieren op handtekening, en een controle van bank- /giroafschriften (waar en wanneer zijn er opnames/ betaalgedrag).

Beëindiging van de uitkering, en dan?

Indien u op basis van een heronderzoek een uitkering heeft beëindigd is het noodzakelijk om de datum van vestiging in Groot-Brittannië te verifiëren, met name om de hoogte van de ten onrechte verstrekte bijstand te kunnen vaststellen. Daarnaast is het van belang vast te stellen of een belanghebbende in Groot-Brittannië enige vorm van inkomsten heeft die van invloed kan zijn op de bijstandsuitkering van achtergebleven gezinsleden.

Indien u overgaat tot terugvordering van ten onrechte verleende bijstand, en het bruto fraudebedrag hoger is dan € 5.000,-, terwijl er een vermoeden is dat de betrokkene op een onbekende bestemming in het buitenland verblijft dan adviseer ik u de betrokkene op te laten nemen in het Register Paspoortsignaleringen. Een verzoek hiertoe kunt u indienen bij het agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR, een agentschap van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). Indien de personalia van betrokkene zijn opgenomen in het Register Paspoortsignaleringen dan wordt een eventuele aanvraag bij de ambassade of het consulaat voor een nieuw Nederlands paspoort aangehouden en wordt de betrokkene doorverwezen naar de signalerende instantie om een regeling te treffen voor het aflossen van de schulden. De signalerende instantie (bv. een GSD) geeft vervolgens aan de verstreckende instantie (de ambassade of het consulaat) een advies over het wel of niet verstrekken van een paspoort en wat de geldigheidsduur van het document dient te zijn. Overigens is deze paspoortsignalering breder toepasbaar dan alleen bij de geconstateerde problematiek met betrekking tot Nederlandse Somaliërs.

Voor meer informatie en formulieren verwijs ik u naar de brief van agentschap BPR aan de Hoofden Sociale Diensten van 30 november jl. (kenmerk: BPR2002/U75095). Ook kunt u contact opnemen met mevr. ^{102 e} [REDACTED], medewerker Register Paspoortsignaleringen, telefoonnummer 070-^{102 e} [REDACTED].

Verzamelbrief gemeenten, december 2003, SZW.

De tekst is hieronder integraal weergegeven.

Somaliërs in het bijstandsbestand

Bij brief van 29 januari 2003 (kenmerk: B&GA/AB/03/384a) zijn alle gemeenten aangeschreven in verband met een geconstateerd (bijstands)fraudepatroon onder Nederlandse Somaliërs. Het betrof samenloop van uitkeringen in Nederland en het Verenigd Koninkrijk (VK). Naar aanleiding van dat schrijven heeft een aantal gemeenten SZW geïnformeerd hun ervaringen en ondernomen acties. Hieruit bleek dat gemeenten uiteenlopende ervaring hebben. Een aantal gemeenten gaf aan dat er geen of weinig problemen waren met betrekking tot Nederlandse Somaliërs in het bijstandsbestand. Een ander geluid was dat Somaliërs zich wel afmeldden bij de GSD bij vertrek naar het VK, maar zich na enige tijd weer aanmeldden omdat ze daar - naar eigen zeggen - niet konden aarden. Vervolgens bleek dan dat de betrokkenen nog wel een uitkering in het VK ontvingen. De gemeente Dordrecht is een voorbeeld van een gemeente die een themaonderzoek heeft uitgevoerd waarin Nederlandse Somaliërs in het bestand werden betrokken. Dit onderzoek was met name gericht op woonfraude. Naar aanleiding van dit onderzoek konden van de 27 dossiers uit de doelgroep 11 uitkeringen worden beëindigd en 4 uitkeringen gewijzigd worden vastgesteld. Hebt u in uw gemeente de stand van zaken in beeld ?

Het Internationaal Bureau Fraude-informatie kan u adviseren bij het inventariseren van de mogelijke risico 's binnen uw eigen cliëntenbestand, en u zonodig in contact brengen met één van de gemeenten die hiermee ervaring heeft opgedaan.

Wet Beperking Export Uitkeringen (Beu)

Van de kant van Nederland heeft het kabinet zich op het standpunt gesteld dat er “in het kader van verificatie van zowel sociale verzekeringsuitkeringen als van bijstandsuitkeringen principieel geen verschil mag bestaan in de wijze van uitvoering daarvan” (brief van 8 februari 2002, Kamerstukken II 17050 nr. 227).

Binnen het departement wordt uitvoering gegeven aan de Wet Beperking Export Uitkeringen (BEU). Deze wet is erop gericht de export van sociale verzekeringsuitkeringen te beperken tot die landen waarmee verdragsrechtelijke handhavingsafspraken bestaan. Sinds het voorjaar van 2002 is in alle nieuwe of gewijzigde handhavingsverdragen in het kader van de Wet BEU tevens een bepaling opgenomen over controle en gegevensuitwisseling op het gebied van sociale voorzieningen.

Verhuisgedrag Somaliërs **van Nederland** **naar het Verenigd Koninkrijk**

Concept
d.d. 15 juli 2004

Inhoud van deze notitie

De laatste jaren is sprake van tamelijk grootschalig verhuisgedrag van in Nederland verblijvende Somaliërs naar het Verenigd Koninkrijk. Volgens een schatting uit een onderzoek¹ dat naar deze ontwikkelingen is gehouden in 2003 waren toentertijd ongeveer 10.000 Somaliërs doorgemigreerd. Dat zou overeenkomen met ongeveer 1/3 van de in Somalische populatie in Nederland.

Op initiatief van de Directie Coördinatie Integratiebeleid van het Ministerie van Justitie is in het voorjaar van 2004 een ambtelijke werkgroep² bijeen gekomen om deze problematiek te duiden en te bezien of dit noodzaakt tot een beleidsreactie. Uit het schriftelijke materiaal dat werd uitgewisseld en de gevoerde discussies kwam naar voren dat voornoemd verhuisgedrag een onderdeel is van een groter complex van vraagstukken die samenhangen met migratie van Somaliërs. Voor het eerst kwamen deze in de werkgroep bij elkaar en konden zij in onderling verband worden geplaatst.

Deze notitie beoogt een beeld geven van de ontwikkelingen rondom in Nederland verblijvende Somaliërs. Uitgangspunt hierbij is het reisgedrag naar het Verenigd Koninkrijk, maar hier en daar worden deze binnen een bredere context beschreven.

De notitie mondt uit in een aantal beleidsaanbevelingen.³

Om welke groep gaat het?

Volgens de meest recente cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek verblijven er op 1 januari 2003 ongeveer 27.500 Somaliërs in Nederland. In deze telling zijn opgenomen personen van Somalische origine van de 1^e en de 2^e generatie, die rechtmatig in Nederland verblijven, hetzij op basis van een verblijfstitel hetzij als genaturaliseerd Nederlander. De instroom van Somaliërs naar Nederland is rond 1988 op gang gekomen en beleefde in 1994 zijn hoogtepunt. In dat jaar nam Nederland 44% van de Somalische asielaanvragen in de Europese landen voor zijn rekening. Waarom verhoudingsgewijs veel Somaliërs voor Nederland kiezen is niet precies bekend. De daling na 1995 houdt verband met het restrictiever wordende Nederlandse asielbeleid en is ook zichtbaar in de cijfers van andere nationaliteiten.

¹ Reek, Esther W.A. van den, en Adan Igeh Hussein (2003) *Somaliërs op doorreis; verhuisgedrag van Nederlandse Somaliërs naar Engeland*. Wetenschapswinkel Universiteit van Tilburg.

² Aan de werkgroep namen deel vertegenwoordigers van de ministerie van Buitenlandse Zaken (Directie Personenverkeer), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en Directie Werk en Bijstand, project grensoverschrijdende fraude), Economische Zaken (Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst/Economische Controledienst), Justitie (Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden, Directie Vreemdelingenbeleid en Immigratie- en Naturalisatiedienst), Het Korps Landelijke Politiediensten (Dienst Nationale Recherche Informatie), en de Britse overheid (Britse ambassade in Nederland en de in Nederland gestationeerde asylum liaison officer van de Britse Immigratie- en Naturalisatiedienst).

³ Een eerdere notitie over het verhuisgedrag is behandeld in de Bestuursraad van Justitie van 12 december 2003 bij gelegenheid van de uitkomst van een onderzoeksrapport van Van den Reek en Hussein. Daar is geen verdere actie uit voortgevloeid, noch binnen Justitie noch interdepartementaal.

Aantal asielaanvragen van Somaliërs in Nederland

jaar	aantal
1989	2.382
1990	1.690
1991	1.710
1992	4.246
1993	4.330
1994	5.393
1995	3.997
1996	1.461
1997	1.280
1998	2.775
1999	2.731
2000	2.110
2001	1.098
2002	538
2003	429

Bron: Indiac

Van den Reek en Hussein beschrijven dat de doormigratie van Somaliërs naar het Verenigd Koninkrijk eind jaren negentig startte en tot begin jaren 2000 op een hoog niveau bleef. Deels betreft het legaal in Nederland verblijvende Somaliërs, deels Somaliërs die nog in asielprocedure zijn of zich wederrechtelijk in Nederland bevinden. Om hoeveel personen het gaat is niet bekend, omdat privacy-wetgeving de gegevensuitwisseling tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk beperkingen oplegt. Voorts moet opgemerkt worden dat illegale migratie bij gebrek aan registratie in het geheel niet zichtbaar is. In 2002 is voor het eerst een lichte daling van het aantal Somaliërs in het bestand van de gemeentelijke basisadministratie zichtbaar, hetgeen aantoont dat de emigratie vanaf dat jaar dusdanig groot is dat het de immigratie en de geboorten in Nederland binnen de Somalische bevolkingsgroep overtreft.

Aantal personen van Somalische etnische origine (1^e en 2^e generatie) geregistreerd in de gemeentelijke basisadministratie per 1 januari

jaar	aantal
1996	20.060
1997	23.864
1998	25.842
1999	27.421
2000	28.780
2001	29.631
2002	28.979
2003	27.567

Bron: CBS, Statline

Eind 2003-begin 2004 hebben het Verenigd Koninkrijk en Nederland een pilot uitgevoerd in de uitwisseling van vingerafdrukken van Somaliërs die asiel aanvroegen in het Verenigd Koninkrijk. In totaal zijn 705 sets vingerafdrukken naar Nederland gestuurd. Daarvan bleken er 54 (=7,7%) eveneens voor te komen in het Nederlandse bestand, waarvan 2 afkomstig van tot Nederlands onderdaan genaturaliseerde Somaliërs. Eigen onderzoek door de Britse overheid op de binnenkomst van Somalische passagiers in het Verenigd Koninkrijk maakte duidelijk dat 68% van degenen die het Verenigd Koninkrijk inreizen afkomstig is uit een ander EER-land, overwegend Nederland.

Naast Nederland en het Verenigd Koninkrijk spelen met name Zweden, Denemarken en Noorwegen een rol in de migratie van Somaliërs. Vanaf 1994 is er een verband tussen de

omvang van de asielstromen van Somaliërs tussen deze landen, waarbij een afname in het ene land gepaard gaat met een toename in het andere. In 2003 werd bijna 90% van de asielaanvragen van Somaliërs in één van de genoemde vijf landen ingediend. Om dit moment (juli 2004) zijn vooral Zweden en Noorwegen land van eindbestemming. Uit de Britse pilot naar uitwisselingen van vingerafdrukken komt met betrekking tot Denemarken, Noorwegen en Zweden ongeveer hetzelfde percentage 'hits' naar voren.

buiten reikwijdte

A large rectangular area of the document is completely redacted with a solid grey fill, obscuring several lines of text.A rectangular area of the document is completely redacted with a solid grey fill, obscuring several lines of text.A large rectangular area of the document is completely redacted with a solid grey fill, obscuring multiple lines of text.

buiten reikwijdte

A rectangular area of the document is completely redacted with a solid grey fill, obscuring several lines of text.

A rectangular area at the bottom of the page is completely redacted with a solid grey fill, obscuring a few lines of text.

Misbruik van sociale uitkeringen

Daarnaast gaat de doormigratie gepaard met misbruik van financiële arrangementen in Nederland of het Verenigd Koninkrijk. Zo komt het voor dat Somaliërs uit Nederland vertrekken met achterlating van schulden bij de Postbank of bij postorderbedrijven, en men sociale uitkeringen laat doorlopen. Hoe hoog de gezamenlijke schulden of kredieten zijn van de Somalische bevolkingsgroep in Nederland heeft de werkgroep niet kunnen traceren. De Inspectie Werk en Inkomen⁶ heeft in 2002 een kleinschalig onderzoek verricht naar fraude met bijstandsuitkeringen onder Somaliërs in Nederland. Hoewel het geen afgerond beeld oplevert omdat gemeenten autonoom zijn in hun bijstandsbeleid en niet alle op dezelfde manier administreren of controleren, kan uit het onderzoek wel een zeker patroon worden afgeleid van misbruik van sociale voorzieningen, onder meer doordat men ‘vergeet’ zich uit te schrijven bij doormigratie. Naar aanleiding van het onderzoek heeft het ministerie van SZW de colleges van B&W, de directeur van de Sociale Dienst, hoofden Sociale Zaken en hoofden Sociale recherche in januari 2003 gewezen op het fraudepatroon en hen geadviseerd hoe men deze fraude kan registreren en terugvorderen. Voor het overige is SZW terughoudend gezien de gemeentelijke autonomie in het bijstandsbeleid.

Ook van Britse zijde is bovengemiddeld vaak sociale zekerheidsfraude geconstateerd onder Nederlandse Somaliërs in het Verenigd Koninkrijk. Zo doet men onder meer een beroep op family allowances (vorm van kinderbijslag), maar maakt bij de indiening van de aanvraag geen melding van reeds in Nederland ontvangen bijstand of kinderbijslag.

buiten reikwijdte

⁶ De Inspectie Werk en Inkomen houdt toezicht op de uitvoering van de sociale zekerheid en is een organisatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Conclusie en aanbevelingen voor beleid

In maart/april 2004 hebben ambtenaren van BuiZa, SZW, Justitie en EZ in twee bijeenkomsten vanuit verschillende invalshoeken met elkaar gesproken over de doormigratie van Somaliërs vanuit Nederland naar het Verenigd Koninkrijk en daarmee samenhangende problemen. Voorts is er schriftelijk materiaal uitgewisseld.

Uit de uitgewisselde informatie komt het beeld naar voren van ^{11.1}

[Redacted text block]

Op basis hiervan komt de werkgroep tot de conclusie dat ^{11.1}

buiten reikwijdte

[Redacted text block]

1. ^{11.1}

De werkgroep constateert dat ^{11.1}

[Redacted text block]

2. ^{11.1}

[Redacted text block]

De werkgroep beveelt aan

a. ^{buiten reikwijdte}

^{buiten reikwijdte}

[Redacted text block]

3. ^{11.1}

Het verdient aanbeveling ^{11.1}

[Redacted text block]

11.1

4.

11.1

De werkgroep adviseert om

11.1

buiten reikwijdte

Referentiemateriaal:

1. Reek/Hussein *Somaliërs op doorreis; verhuisgedrag van Nederlandse Somaliërs naar Engeland* (Wetenschapswinkel Universiteit van Tilburg, september 2003). Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Justitie/DCIM.
2.

buiten reikwijdte
3. Inspectie Werk en inkomen: *Uitkomsten IWI-vooronderzoek grensoverschrijdende bijstandsfraude door Somaliërs*. Brief d.d. 27 september 2002.
4. Brief SZW naar gemeenten en sociale diensten: *Informatie inzake fraudepatroon door Somalische bijstandsgerechtigden*. Brief d.d. 28 januari 2003.
5. *Verslag IGC Workshop on Somalia*, Geneve 21-22 april 2004.
6. *Nederland emigratieland? Een verkennend onderzoek naar motieven voor vertrek van Rotterdamse Somaliërs naar Birmingham*. Dienst SoZaWe Rotterdam, 2003.
7. *Somali Fingerprinting Pilot and the Ports exercise* (rapport Asylum liaison officer UK-NL, 8 juli 2004).

Van: 10 2 e [redacted]
Aan: 10 2 e [redacted]
Onderwerp: 21 11 02 Format beleidsonderwerp GROF
Datum: vrijdag 22 november 2002 15:24:33
Bijlagen: [21 11 02 Format beleidsonderwerp GROF.doc](#)

10 2 e [redacted]

Zoals beloofd.

4. Project aanpak grensoverschrijdende bijstandsfraude

Ambities 2003

Bestrijden en voorkomen van grensoverschrijdende bijstandsfraude: verdere uitbouw van het project.

Operationele Doelstelling

- Instrumenteren van uitvoeringsorganisaties om verificaties in het buitenland zo min mogelijk nodig te doen zijn resp. grensoverschrijdende fraude terug te dringen.
- Instrumenteren van uitvoeringsorganisaties voor het voeren van juridische procedures in het buitenland.
- Uitbreiden van het aantal landen, binnen en buiten Europa, waarmee verificatie van bijstandsrelevante gegevens is geregeld via het sluiten van verdragen of protocollen.

Resultaten 2002

Resultaten

- Buiten reikwijdte

- Bij circulaire van 24 juni 2002 is gemeenten de inlichtingenplicht toegelicht.
- Bij brief van 26 juni 2002 is gemeenten verzocht alvorens over te gaan tot het leggen van conservatoir beslag in het buitenland, hierover contact op te nemen met het departement.
- In de periode juli – augustus 2002 ontvingen gemeenten en intermediaire organisaties de voorlichtende brochure “Vermogen in het buitenland. Informatie voor mensen met een bijstandsuitkering”.
- Buiten reikwijdte

- Op verzoek van B&GA voerde de IWI een kort vergelijkend onderzoek uit naar mogelijk misbruik van bijstandsuitkeringen door Somaliërs met een Nederlandse status.
- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Een Plan van Aanpak is opgesteld en uitgevoerd omtrent mogelijk misbruik van bijstandsuitkeringen door Nederlandse

Somaliërs. Onderdelen hiervan waren een vooronderzoek onder gemeenten door de IWI, afspraken met het Verenigd Koninkrijk over gegevensuitwisseling en een handreiking voor Nederlandse gemeenten.

- Buiten reikwijdte
- Buiten reikwijdte
- Buiten reikwijdte
- Buiten reikwijdte
- Buiten reikwijdte
- Buiten reikwijdte
- Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Een Memorandum of Understanding met het Verenigd Koninkrijk.

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten
reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

1 Buiten reikwijdte

Van: 10 2 e
Aan: 10 2 e
Onderwerp: conceptNOTA-MoU
Datum: donderdag 5 februari 2004 14:57:13
Bijlagen: [conceptNOTA-MoU.doc](#)

10 2 e

Zie de aanvullingen in het geel.

10 2 e

NOTA

Gericht aan: Minister de Geus
Onderwerp: Memorandum of Understanding met het VK

Directie/steller: W&B/102e
Docmannr.: W&B/BPC/04/6129
Datum: 04 februari '04

Akkoord SG/DG

1. Aanleiding/Kernpunten

Naar aanleiding van een geconstateerd fraudepatroon met betrekking tot bijstandsuitkeringen onder naar het VK gemigreerde Nederlandse Somaliërs is aan zowel Nederlandse als Britse zijde de behoefte ontstaan intensiever samen te werken bij de aanpak (en preventie) van grensoverschrijdende fraude in de sociale zekerheid. Op basis van de 'Social Security Fraud Act 2001' is voor gegevensuitwisseling in elk geval op het terrein van de bijstand tussen beide landen een Memorandum of Understanding (MoU) een voorwaarde. Over de tekst van het MoU is overeenstemming bereikt tussen SZW en het Britse Department for Work and Pensions.

Het MoU is een juridisch *niet-bindende* overeenkomst over wederzijds administratief hulpbetoon tussen uitvoerders van socialezekerheidswetgeving. Samenwerking zal plaatsvinden binnen de grenzen van de nationale wetgeving van beide landen, onder andere op het terrein van de privacy. Op basis van het MoU dienen nadere uitvoeringsafspraken te worden gemaakt. Een 'Management Committee' geeft richting aan -, en ziet toe op het verloop van de samenwerking. Namens de minister van SZW zal de SG (of afgevaardigde(n) van de SG) zitting hebben in het 'Management Committee'.

Onder het MoU vallen, naast de bijstand, ook de socialeverzekeringswetten. Binnen het juridische raamwerk van Verordening (EEG) nr. 1408/71 zijn tussen Uvw/ SVB en hun Britse counterparts handhavingsafspraken gemaakt. Deze afspraken betreffen onder meer het uitwisselen van NAW- en inkomensgegevens. Hoewel het MoU, gezien de Europese regelgeving, voor de sociale verzekeringswetten juridisch gezien niet noodzakelijk is, biedt het toch een platform voor het maken van nadere afspraken indien daartoe in de toekomst behoefte bestaat.

- Op 25 februari a.s. bezoekt u uw Britse ambtsgenoot Andrew Smith. Aan zowel Nederlandse als Britse kant wordt dit beschouwd als een geschikt moment om het MoU te ondertekenen
- Er is nog een voorbehoud: het MoU wordt momenteel nog getoetst door het Britse

ministerie van Buitenlandse Zaken. Nederlands Buza is ambtelijk al akkoord.

2. Beslispunten/Beslistermijn

- Gaat u akkoord met het bijgevoegde conceptmemorandum?
- Gaat u –na Brits groen licht- akkoord met ondertekening van het MoU op 25 februari a.s. te Londen?
-

Wilt u uiterlijk 10 februari een beslissing nemen op bovengenoemde onderwerpen?

3. Politieke gevoeligheden

Geen.

SZW

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Geleideformulier
nota's en brieven

(Personeels) vertrouwelijk: ☐

Nota aan: Staatssecretaris Rutte

16/12 's morgens vroeg
op secretariaat
stas.

Voorleggen uiterlijk:
Verzenden uiterlijk: 15 december
Reden: lvm repro
uiterlijk 16 december ondertekend bij
drukker aanleveren, anders niet meer
in 2003 bij gemeenten.

Uitgaande brief/brieven aan: Tweede Kamer,
gemeenten, etc.

Datum
12 december 2003

Doorkiesnummer
(070) 333 10.2.e

Onderwerp:
extra verzamelbrief december

Docmannr.
Intercom/2003/95835

Contactpersoon
1. 10.2.e
2.

Voorleggen aan:	Afh.	Akk.	T.k.n.	Routing	Heenweg Paraaf /Datum	Routing	Terugweg Paraaf/Datum
Minister	☐	☐	☐				
Staatssecretaris	☒	☐	☐	4	10.2.e		
SG	☐	☐	☒	7			
pSG	☐	☐	☐				
DG AVIB	☐	☐	☐				
DG ASV	☐	☐	☐		10.2.e		
DG AMB	☐	☒	☐	2	12/12		
DG UB	☐	☐	☐				
IG IWI	☐	☐	☐				
Anders	☐	☐	☐				
BSG/ADVISEUR							
BSG/CDS	10.2.e			12/12	10.2.e		12/12
BDG							

	Paraaf/Datum	Medeparaaf/Datum	
Auteur	10.2.e 12/12	FEZ ☐ ja	Communicatie voegt persbericht toe: ☐ ja ☒ nee
Coördinator		WBJA ☐ ja	Docmannummer Persbericht:
Afdelingshoofd		Anders: ☐ ja	Rapportage SZW-toets ☐ ja ☒ nee
Directeur	10.2.e 12/12		Op lijst planning uitgaande stukken ☐ ja

Titel bijlage(n) bij nota/brief:	meezenden met uitgaande brief:	Afschriften naar:	Incl. bijlage(n)
1.	☐	1. Archief	☐
2.	☐	2. 10.2.e	☒
3.	☐	3.	☐
4.	☐	4.	☐
5.	☐	5.	☐
6.	☐	6.	☐
7.	☐	7.	☐
8.	☐	8.	☐
9.	☐	9.	☐

Verzendinformatie	
Elektronische tekstnaam brief:	Aanwezig bij/toestel: 1. 2.
Elektronische tekstnaam bijlage(n)/ rapport:	Aanwezig bij/toestel: 1. 2.
Gedrukte bijlage(n)/ rapport:	Aanwezig bij/toestel: 1. 2.

Verzonden door:

Datum:

Verzonden door:

Datum:

18 DEC. 2003

NOTA

Gericht aan: Staatssecretaris Rutte
Onderwerp: extra verzamelbrief gemeenten

Directie/steller: 10.2.e
Docmannr.: Intercom/2003/95835
Datum: 12 december 2003

Akkoord 10.2.e

12/12 →

buiten reikwijdte

1. Aanleiding

Hierbij treft u ter tekening aan een extra verzamelbrief december aan gemeenten en de conceptbrief waarmee de verzamelbrief in afschrift aan de Tweede Kamer wordt gezonden.

2. Kernpunten

Deze concept-verzamelbrief bevat service-informatie over:

B
u
i
t
e
r
e
i
k
w
j
d
t
e

B
u

- Aanpak Grensoverschrijdende bijstandsfraude

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

3. Beslispunten/Beslistermijn

- buiten reikwijdte
- Ik verzoek u bijgaande verzamelbrief en aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer te ondertekenen.

10.2.e

buiten reikwijdte

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

* Stas heeft gewijzigde versie
opnieuw getekend.

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1a
2513 AA DEN HAAG

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Telefax (070) 333 40 33

Uw brief

Ons kenmerk
Intercom/03/95835

Doorkiesnummer
(070) 333 10.2.e

Onderwerp
Extra verzamelbrief aan gemeenten

Datum

Contactpersoon
10.2.e

- ./ Voor uw informatie doe ik u toekomen een verzamelbrief die ik heden heb verzonden aan de Colleges van B&W van de Nederlandse gemeenten.

De verzamelbrief bevat informatie ten aanzien van:

B
u
i
t
e
r
l
a
n
d
s
c
h
a
k
e
n
i
s
s
e
s

10.2.e

[Redacted content]

10.2.e

loopstak met socr.

2 x origineel

- Kamer
- Gemeente

Aanpak Grensoverschrijdende bijstandsfraude

De Staatssecretaris van Sociale Zaken

10.2.e

[Redacted signature area]

(M. Rutte)

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

AAN
colleges van Burgemeester en Wethouders
i.a.a.
Directeuren Sociale Dienst
Hoofden Sociale Zaken
Hoofden Kinderopvang
Hoofden Financiën
Directeuren/hoofden I&A
Gemeenteraadsleden p/a griffier

Hoofdkantoor en vestigingen CWI
Hoofdkantoor UWV
Hoofdkantoor en regiokantoren IWI

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Telefax (070) 333 40 33

Uw brief

Ons kenmerk
Intercom/2003/95835

Doorkiesnummer
servicelijn

Onderwerp
Extra verzamelbrief december 2003

Datum
18 DEC. 2003

Contactpersoon
servicelijn

Door middel van deze brief informeer ik u over enkele relevante ontwikkelingen op het terrein van werk en inkomen en kinderopvang.

Buiten re kwijde

12. Aanpak Grensoverschrijdende bijstandsfraude *(uitgebreide tekst in de bijlage bij deze verzamelbrief)*

In de bijlage bij deze verzamelbrief wordt u geïnformeerd over diverse onderwerpen die samenhangen met de aanpak van grensoverschrijdende fraude.

Buiten re kwijde

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

10.2.e

(M. Rutte)

Bijlagen bij verzamelbrief

(de nummering verwijst naar het punt in de aanbestedingsbrief)

12. Aanpak Grensoverschrijdende bijstandsfraude

Buiten re kwijde

12.8 Europa

- Bilaterale afspraken met Europese landen

Met een aantal Europese landen zijn besprekingen gaande om de samenwerking bij de bestrijding van grensoverschrijdende fraude (binnen de gehele sociale zekerheid) te formaliseren. Dit is het geval met **Buiten reikwijdte**, het Verenigd Koninkrijk en **Buiten reikwijdte**.

Verenigd Koninkrijk:

De besprekingen met Engeland zijn erop gericht begin 2004 te komen tot een Memorandum of Understanding (MoU). Dit heeft als doel gegevensuitwisseling over inkomsten en uitkeringen met Engeland mogelijk te maken. Zodra de afspraken met Engeland zijn afgerond zullen gemeenten hierover separaat worden geïnformeerd.

Somaliërs in het bijstandsbestand:

Bij brief van 29 januari 2003 (kenmerk: B&GA/AB/03/384a) zijn alle gemeenten aangeschreven in verband met een geconstateerd (bijstands)fraudepatroon onder Nederlandse Somaliërs. Het betrof samenloop van uitkeringen in Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Naar aanleiding van dat schrijven heeft een aantal gemeenten SZW geïnformeerd hun ervaringen en ondernomen acties. Hieruit bleek dat gemeenten uiteenlopende ervaring hebben. Een aantal gemeenten gaf aan dat er geen of weinig problemen waren met betrekking tot Nederlandse Somaliërs in het bijstandsbestand. Een ander geluid was dat Somaliërs zich wel afmeldden bij de GSD bij vertrek naar het Verenigd Koninkrijk, maar zich na enige tijd weer aanmeldden omdat ze daar - naar eigen zeggen - niet konden aarden. Vervolgens bleek dan dat de betrokkenen nog wel een uitkering in het Verenigd Koninkrijk ontvingen. De gemeente Dordrecht is een voorbeeld van een gemeente die een themaonderzoek heeft uitgevoerd waarin Nederlandse Somaliërs in het bestand werden betrokken. Dit onderzoek was vooral gericht op woonfraude. Naar aanleiding van dit onderzoek konden van de 27 dossiers uit de doelgroep 11 uitkeringen worden beëindigd en 4 uitkeringen gewijzigd worden vastgesteld.

Het Internationaal Bureau Fraude-informatie kan u adviseren bij het inventariseren van de mogelijke risico's binnen uw eigen cliëntenbestand, en u zonodig in contact brengen met één van de gemeenten die hiermee ervaring heeft opgedaan.

**Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Telefax (070) 333 40 33**

Ons kenmerk
Intercom/03/95835

Doorkiesnummer
(070) 333 10.2.e

Datum
18 DEC. 2003

Contactpersoon
10.2.e

- ./ Voor uw informatie doe ik u toekomen een verzamelbrief die ik heden heb verzonden aan de Colleges van B&W van de Nederlandse gemeenten.

De verzamelbrief bevat informatie ten aanzien van:

B
u
i
t
e
n
r
e
i
k
w
i
j
d
i
e

Aanpak Grensoverschrijdende bijstandsfraude

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

10 2 e

~~LAKE (M. RIVER)~~

Memo

Aan [redacted]
Kopie aan [redacted]

Van [redacted]
Doorkiesnummer (070) 333 [redacted]
E-mail [redacted]@minszw.nl

Ons kenmerk

Datum 9 januari 2007

Onderwerp Oordeel CGB in zaak fraudeonderzoek Somaliërs

Recentelijk heeft de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) haar oordeel uitgebracht in een zaak over onderzoek door een gemeente naar mogelijke bijstandsfraude door Nederlanders van Somalische afkomst. Het volledige oordeel is hierna als bijlage bijgevoegd.

Omdat de consequenties van dit oordeel wellicht (indirect) ook voor de Arbeidsinspectie van belang zijn, informeer ik je hierbij omtrent de bedoelde uitspraak. Naast de Arbeidsinspectie, heb ik ook de directies W&B en AV, alsmede de SIOD geïnformeerd.

Aanleiding voor deze procedure

Enkele jaren geleden attendeerde een aantal Nederlandse gemeenten de directie W&B (destijds: directie Bijstand) op het feit dat onder Somalische bijstandsgerechtigden een meer dan gemiddeld aantal fraudegevallen zou voorkomen. Somalische personen c.q. gezinnen zouden nogal eens verhuizen naar het Verenigd Koninkrijk, zonder zich uit te schrijven uit de GBA. De bijstandsuitkering in Nederland liep dan door en tevens werd in het Verenigd Koninkrijk een uitkering aangevraagd. Naar aanleiding van deze signalen heeft de directie W&B alle gemeenten geïnformeerd over deze ongeregelheden, waarbij tevens een aantal tips werd gegeven om eventuele fraude te voorkomen danwel te beëindigen (GBA-gegevens beter controleren, vaker huisbezoeken afleggen, bij scholen informeren naar inschrijving Somalische kinderen etc.). Op basis van deze brief is een aantal gemeenten de bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst (tijdelijk) intensiever gaan controleren. Ook de gemeente Haarlem voerde enige tijd een dergelijk beleid. Het Meldpunt Discriminatie van die gemeente achtte dit beleid onnodig grievend en stigmatiserend en vroeg de CGB om een oordeel. De gemeente werd verweten verboden onderscheid naar ras te maken. Tijdens de procedure bij de CGB is het College bescherming persoonsgegevens om schriftelijke informatie verzocht en is SZW opgeroepen om als informant tijdens de zitting te verschijnen.

Samenvatting van het oordeel:

De CGB spreekt als haar oordeel uit dat het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Haarlem verboden onderscheid grond van ras heeft gemaakt door ten aanzien van bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst thematische heronderzoeken te verrichten.

De door de CGB gevolgde redenering luidt -in het kort- als volgt:

Het begrip ras in de AWGB moet overeenkomstig (de definitie in) het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie (IVRD) en overeenkomstig vaste jurisprudentie van de Hoge Raad ruim worden uitgelegd en omvat tevens: huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming.

Het maken van onderscheid tussen personen op basis van hun geboorteplaats is dan ook een vorm van onderscheid op grond van ras.

Vaststaat dat de gemeente Haarlem ten aanzien van alle bijstandsgerechtigden geboren in Somalië thematische heronderzoeken heeft verricht in de vorm van een huisbezoek waarbij de verstrekte gegevens worden geverifieerd, terwijl dit niet gebeurde ten aanzien van bijstandsgerechtigden die niet geboren zijn in Somalië.

Weliswaar wordt geen onderscheid gemaakt bij de criteria die noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van een uitkering. Er wordt echter wél onderscheid gemaakt bij het controleren van de verstrekte gegevens. Alle bijstandsgerechtigden met een geboorteplaats in Somalië zijn in het onderzoek betrokken en hebben vanwege hun afkomst huisbezoek gehad. Onweersproken is dat in ieder geval één bijstandsgerechtigde van Somalische afkomst door een medewerker van verweerder hierover op straat is aangesproken. Het is onmiskenbaar dat deze wijze van werken als belastend en stigmatiserend kan worden ervaren.

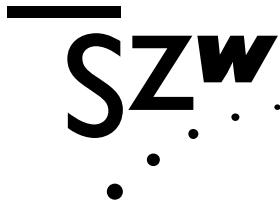
Nu de gemeente ten aanzien van bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst een speciaal beleid voert - inhoudende dat bij alle bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst beperkte heronderzoeken worden verricht -, concludeert de Commissie dat sprake is van direct onderscheid op grond van ras bij de sociale voorzieningen. Direct onderscheid kan niet worden gerechtvaardigd tenzij er sprake is van een van de uitzonderingen genoemd in artikel 2, vierde lid, AWGB. Deze uitzonderingen zijn hier niet van toepassing.

Op grond van het bovenstaande oordeelt de CGB dat verweerder direct onderscheid op grond van ras heeft gemaakt, zoals verboden in artikel 7a, eerste lid, AWGB.

Consequenties van het oordeel

Allereerst wijs ik er op dat oordelen van de CGB, anders dan rechterlijke oordelen, juridisch niet-bindend zijn. Aan deze CGB-uitspraak behoeven dus formeel geen consequenties te worden verbonden. Wel is het gebruikelijk dat de CGB -kort na het uitbrengen van haar oordeel- bij partijen navraagt of en hoe de uitspraak zal worden opgevolgd. In de onderhavige zaak zal de gemeente Haarlem zich vermoedelijk bij het oordeel neerleggen; de gemeente voert -voorzover mij bekend- al enige tijd geen specifieke (her)onderzoeken meer uit onder bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst.

Voor SZW (althans voor de onderdelen van SZW die direct of indirect bij fraude-onderzoeken betrokken zijn) is dit oordeel mijns inziens belangrijk omdat het oordeel duidelijk maakt dat onderzoek dat zich specifiek richt op een bevolkingsgroep met een bepaalde etnische achtergrond kwetsbaar is, vanwege het stringente verbod op direct onderscheid naar ras. Uiteraard zou een rechter anders kunnen oordelen, maar gelet op het strikte karakter van het verbod, acht ik de kans groot dat de rechter tot een vergelijkbare uitspraak zou komen. Het lijkt mij daarom aan te bevelen om met de redenering van de CGB rekening te houden bij het initiëren en begeleiden van (nieuwe) fraude-onderzoeken. Het lijkt mij verstandig om aan

Ons kenmerk

fraude-onderzoeken uitsluitend neutrale uitgangspunten ten grondslag te leggen, ook/zelfs als er signalen zijn dat laakbaar gedrag zich met name voordoet binnen een bepaalde etnische groep. Niet het enkele feit dat personen een bepaalde etnische achtergrond hebben, mag de reden zijn om een (nader) onderzoek naar hun gedragingen in te stellen. Er kunnen in zo'n geval volgens de CGB algemenere, neutraal-geformuleerde uitgangspunten geformuleerd worden. In het onderhavige geval had bijvoorbeeld besloten kunnen worden om (extra) controles in te stellen in alle gevallen dat een bijstandsaanvrager -ongeacht zijn/haar etnische achtergrond - :

- een postbusadres als woonadres opgeeft;
- zonder afmelding niet komt opdagen als hij/zij voor een gesprek wordt uitgenodigd;
- zonder afmelding niet verschijnt op een door de gemeente aangeboden cursus etc.

Met dergelijke criteria wordt niet gefocust op de (Somalische) afkomst van betrokkenen, maar worden alle bijstandsgerechtigden langs dezelfde lat gelegd. Uiteraard moeten de geformuleerde onderzoekscriteria relevant zijn in het licht van de wetgeving die aan de orde is, in dit geval de Wet werk en bijstand.

Op soortgelijke wijze zou ook een onderzoek naar bijv. arbeidsmarkt-of sociale verzekeringsfraude gebaseerd moeten worden op neutrale, objectieve uitgangspunten, waarbij ras/huidskleur/etnische achtergrond geen reden vormt om personen of (bevolkings)groepen (nader of diepgaander) te onderzoeken (dan anderen).

Tenslotte wijs ik er voor de volledigheid op dat het (hierboven besproken) oordeel in de Somaliërs-zaak direct onderscheid naar ras betrof. Daarnaast is het denkbaar dat in een onderzoek weliswaar niet direct op een bepaalde etnische groep de focus wordt gericht maar dat dit indirect wel het gevolg is. Dit kan bijv. het geval zijn als de uitzendbureaus in één bepaalde straat of wijk onderzocht worden op sociale verzekeringsfraude, terwijl bekend is dat die uitzendbureaus vrijwel allemaal gerund worden door personen van Afrikaanse afkomst. In zo'n geval kan sprake zijn van indirect onderscheid naar ras. Voor indirect onderscheid geldt een iets minder stringent verbod dan voor direct onderscheid. Indirect onderscheid kan geoorloofd zijn indien dat onderscheid "objectief gerechtvaardigd wordt door een legitiem doel en indien de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn". Voor indirect onderscheid (naar ras) mag dus een "objectieve rechtvaardigingsgrond" worden aangedragen, zij het dat ook deze rechtvaardigingsgrond weer aan een strenge beoordeling wordt onderworpen.

Indien en voorzover dit CGB-oordeel naar jouw inschatting bredere bekendheid verdient, verzoek ik je de betreffende personen/onderdelen binnen de Arbeidsinspectie van het bovenstaande op de hoogte te brengen.

Mochten er nog vragen rijzen, dan hoor ik dat graag.

Met vriendelijke groet,

10 2 e

WBJA/JA

Ons kenmerk

Bijlage

Reeds openbaar

Ons kenmerk

Reeds openbaar

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Ons kenmerk

Reeds openbaar

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Reactie SZW

**op verzoekschrift ADB Regio Haarlem d.d. 17 januari 2006 aan CGB
in zaak CGB 2006-0047 JB (bijstandsverlening in relatie tot Somalische afkomst)**

** De achtergrond van de in 2003 door SZW verzonden brief*

Het Ministerie van SZW heeft in 2003 door middel van een brief met het kenmerk B&GA/AB/03/3847a alle Nederlandse gemeenten geïnformeerd omtrent fraudesignalen betreffende Nederlanders van Somalische afkomst. De fraudesignalen waarover het Ministerie op dat moment beschikte, waren afkomstig van een aantal gemeenten en van de SIOD. De signalen betroffen niet alleen mogelijke fraude met bijstandsverstrekking, waarover bovengenoemde brief handelde, maar ook vermoedens van Buiten re kwijdde

[redacted]. Gelet op de ernst en de omvang van de vermoedelijke fraude heeft het Ministerie van SZW zich genooddacht gezien om gemeenten te informeren voor zover (de naleving van) de Algemene bijstandswet (thans: Wet werk en bijstand) in het geding was. In de brief is benadrukt dat het fraudepatroon “een minderheid binnen de Somalische gemeenschap” betrof. Deze zinsnede is nadrukkelijk opgenomen om mogelijke stigmatisering van Nederlanders van Somalische afkomst te voorkomen.

De Tweede Kamer is in april van dit jaar nog uitgebreid geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van “de bredere problematiek van mensensmokkel vanuit Somalië en document- en uitkeringsfraude onder de Nederlands-Somalische gemeenschap, alsmede over de specifieke kwestie van achtergelaten kinderen in Somalië” in een gezamenlijke brief van de departementen van Buitenlandse Zaken, Justitie, Vreemdelingenzaken en Integratie, Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties alsmede Sociale Zaken en Werkgelegenheid (kenmerk DPV/AM-169/06).

** De verantwoordelijkheid van gemeenten*

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de verstrekking van bijstandsuitkeringen en voor controle op de naleving van de daarbij behorende inlichtingen- en medewerkingsverplichting van uitkeringsgerechtigden. De door het Ministerie van SZW in 2003 aan gemeenten verzonden brief beoogde gemeenten te informeren. Gemeenten waren vervolgens vrij om al dan geen nader onderzoek in te stellen naar de bijstandsaanvragen van c.q. de bijstandsverstrekking aan Nederlanders van Somalische afkomst. De wijze waarop gemeenten risicoprofielen, fraudeprotocollen e.d. opstellen en uitvoeren valt onder de verantwoordelijkheid van het desbetreffende College van B&W en niet van het Ministerie van SZW.

** Onderscheid naar ras in de sociale zekerheid ?*

Artikel 7a Algemene wet gelijke behandeling (AWGB) verbiedt onderscheid op grond van ras bij sociale bescherming, daaronder begrepen sociale zekerheid, en sociale voordelen. De verstrekking van bijstandsuitkeringen wordt onder dit artikel gevat. Dit artikel strekt tot implementatie van Richtlijn 2000/43/EG ofwel de Anti-rassendiscriminatie-richtlijn. Van (directe) discriminatie in de zin van deze Richtlijn is sprake indien “iemand op grond van ras of etnische afstamming ongunstiger wordt behandeld dan een ander in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld”.

Tot discriminatie in bedoelde zin heeft de brief van SZW uit 2003 naar het oordeel van de Minister niet opgeroepen. Aan ieder die voldoet aan de voorwaarden van de Algemene bijstandswet/Wet werk en bijstand wordt op gelijke voet een bijstandsuitkering verstrekt, ongeacht het ras/de etnische afstamming/de huidskleur van de aanvrager.

Bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst worden niet ongunstiger behandeld dan andere bijstandsgerechtigden in een vergelijkbare situatie.

Gemeenten zijn op grond van artikel 8a Wet werk en bijstand verplicht om in het kader van het financiële beheer bij verordening regels voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet op te stellen. Bepaalde concrete en onderbouwde fraudesignalen kunnen aanleiding geven om een groep uitkeringsgerechtigden (tijdelijk) aan een nader onderzoek te onderwerpen teneinde de rechtmatigheid van de bijstandsverstrekking vast te stellen. Om eventuele fraude zo effectief mogelijk op te sporen en te bestrijden maken gemeenten veelal gebruik van risicoprofielen, juist om te voorkomen dat grote groepen personen onterecht en onbedoeld onderzocht zouden worden.

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) heeft eerder ten aanzien van fraudebestrijding bepleit eerst een risico-analyse op te stellen en op basis daarvan zo gericht en zo beperkt mogelijk onderzoek te doen naar bepaalde signalen. Brede bestandsvergelijkingen met het doel om daaruit mogelijke fraudepatronen te destilleren werden en worden door het CBP afgeraden.

** Rechterlijke uitspraken betreffende bijstandsverstrekking en de inlichtingenplicht (woonsituatie)*

De rechterlijke uitspraken die de ADB regio Haarlem in het kader van deze zaak heeft aangehaald ondersteunen naar mijn oordeel op geen enkele wijze de stelling dat de gemeente Haarlem tegen bijstandsgerechtigden met een Somalische achtergrond ongeoorloofd onderscheid naar ras zou hebben gemaakt. Volgens de rechter had de gemeente Haarlem “een te rechtvaardigen grond” om naar aanleiding van fraudesignalen omtrent een meer dan gemiddeld fraudepercentage onder uitkeringsgerechtigden, afkomstig uit Somalië, en omtrent bepaalde opgegeven verblijfadressen nader onderzoek in te stellen in de vorm van huisbezoek en de medewerking van uitkeringsgerechtigden te verlangen, zie de uitspraak Voorzieningenrechter Haarlem, 4 april 2005, reg.nr. Awb 05-644 WWB en 05-905 WWB. Slechts uitkeringsgerechtigden die dakloos zijn en een bepaald verblijfsadres opgeven waar zij op onregelmatige basis de nacht doorbrengen, dienen volgens de rechter coulanter te worden behandeld voor wat betreft hun inlichtingen- en medewerkingsverplichting. Voor zover mij bekend gaat het bij de groep bijstandsgerechtigden van Somalische afkomst met name om niet-dakloze moeders met kinderen en slechts in een beperkt aantal gevallen om dakloze personen. Ook ten aanzien van de groep daklozen geldt overigens dat de gemeente evidente onregelmatigheden, zoals verhuizing naar het buitenland zonder afmelding bij de gemeente, mag sanctioneren.

Tevens kunnen andere fraudesignalen, zoals woonfraude of identiteitsfraude, tot een (nader) onderzoek leiden, ongeacht het feit dat betrokkene wellicht dakloos is.

Intern vertrouwelijk

Directie: pSG / SIOD
Datum rapportage: 7 april 2005
Kenmerk: SIOD/OBI/2005/26369
T.b.v. Ministerstaf d.d.: 11 april 2005

Aanwezigheid directeur in Ministerstaf gewenst: ja ☐ nee X

Paraaf directeur:

Afschrift naar:

X UB
X SG
X SIOD archief
☐
☐

Bijeenkomst Management Comitéleden op 12-13 april a.s.

De minister heeft met zijn Britse collega op 25 februari 2004 een zogenaamd Memorandum of Understanding ondertekend, waarmee een kader wordt geschapen voor samenwerking tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland op het terrein van de grensoverschrijdende fraudebestrijding.

Namens het Verenigd Koninkrijk nemen de heren ^{10.2.e} [redacted] ^{10.2.e} [redacted] ^{10.2.e} [redacted], ^{10.2.e} [redacted] (^{10.2.e} [redacted]) en ^{10.2.e} [redacted] (voor Noord-Ierland) deel in het Management Committee (MC).

Voor Nederland participeren de heer ^{10.2.e} [redacted] (^{10.2.e} [redacted]) en ^{10.2.e} [redacted] in het MC. De Nederlandse deelnemers zijn benoemd door de SG.

Op 12 en 13 april a.s. komt het Management Committee, met ondersteuning, bijeen bij UWV te Amsterdam teneinde de voortgang van de samenwerking te bespreken en elkaar over en weer te informeren m.b.t. nieuwe ontwikkelingen in de beide landen.

Onderwerpen die gedurende de twee dagen aan de orde zullen komen zijn onder andere ^{buiten reikwijdte} [redacted]

[redacted] De SIOD zal een presentatie verzorgen over een fraude-onderzoek, waar een link met het Verenigd Koninkrijk aan de orde is.

Intern vertrouwelijk

Directie: SIOD
Datum rapportage: 20 januari 2005
Kenmerk: SIOD/2005/5120
T.b.v. Ministerstaf d.d.: 24 januari 2005

Aanwezigheid directeur in Ministerstaf gewenst: ja ☐ nee x

Paraaf directeur:

Afschrift naar:

x UB

x SG

☐☐☐

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

SIOD-onderzoek naar combinatie van ^{buiten reikwijdte} en uitkeringsfraude

In de periode januari - september 2004 heeft de SIOD een strafrechtelijk onderzoek ingesteld naar ^{buiten reikwijdte}.

. Aanleiding voor het onderzoek was een fraudemelding van de sociale dienst van Rotterdam, waarbij door middel van een steekproef was vastgesteld dat onder de Somalische bevolkingsgroep in Nederland grootschalige fraude werd gepleegd met Abw-uitkeringen. Al snel werd duidelijk dat de basismelding onderdeel vormde van een groter fenomeen.

Tijdens het onderzoek is samengewerkt met de SVB, de Koninklijke Marechaussee en de sociale dienst van Nijmegen. Ook was er nauw overleg met ^{buiten reikwijdte}, die gelijktijdig een onderzoek uitvoerde naar ^{buiten reikwijdte}.

Het onderzoek bracht aan het licht dat ^{buiten reikwijdte}

Ook bleken in Nederland woonachtige personen van Somalische herkomst in groten getale door te reizen naar met name Groot-Brittannië en de Scandinavische landen, terwijl uitkeringen in Nederland gewoon doorbetaald werden. Tevens werd vastgesteld dat ^{buiten reikwijdte}

Door de sterke samenhang van al deze vormen van criminaliteit heeft de SIOD ervoor gekozen zich te concentreren op een kleine concrete dadergroep. De resultaten uit dit strafrechtelijk onderzoek kunnen als input fungeren voor een grootschaliger onderzoek naar het georganiseerde verband achter deze activiteiten.

Het onderzoek van de SIOD heeft geresulteerd in de aanhouding van twee personen en twee illegaal Nederland binnengebrachte personen. Een derde dader is nog voortvluchtig. Van deze dadergroep werden in totaal 14 strafbare feiten bewezen, waarbij de samenhang tussen ^{Buiten reikwijdte}, uitkeringen en ^{Buiten reikwijdte} daadwerkelijk kon worden vastgesteld. Tevens bleek dat ^{buiten reikwijdte}

Hoewel de fraude in het SZW-domein een deel was van het gehele fraudecomplex, toont dit onderzoek aan dat een signaal vanuit het SZW-domein waardevol is en aanleiding kan zijn voor het blootleggen van constructies van georganiseerde criminaliteit, ook buiten het SZW-domein.

De SIOD zal de beleidsaanbevelingen die voortgekomen zijn uit het strafrechtelijke onderzoek met de betrokken beleidsdirecties bespreken. Ook zal deze fraudeconstructie met Groot-Brittannië besproken worden in het kader van het MoU (Memorandum of Understanding).